„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 130. У Новоме Саду у недељу 24. августа (5. септембра) 1880. ГОДИНА XV.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Загреб 4. септ. Овде образоване странака. Програм Мразовићеве „независне народне странке“ враћа се на хрватски нунциј 1873, иште самосталност финансије по правцу изборног и пресског реда, територијалну целокупност, у спољној источној политици ослобођење народа и интересе ове монархије. Ђорђевић у том клубу формулисао српске захтеве, приговорио тачци о источној политици, да је не јасна, изјавио, да је питање српско и словенско питање европско а не хрватско. Пошто не види спрему хрватских духова за сретно решење српског питања, којем се за сад из опортуности уклања, а које може и у неповољнијем облику доћи, то не приступа за овај мах опозицији, коју ће иначе помагати.

ПОСЛЕ ОМЛАДИНСКЕ СКУПШТИНЕ.

III.

Сад, кад смо прешли историју развитка и распада „уједињене омладине српске“, видимо да је клица њенога распада лежала у противностима, које су се у самоме појму омладине, у њеном спољашњем саставу и у њеној унутарњој организацији налазиле.

Противност у појму појављивала се у томе, што се под речи „омладина“, — која по себи не може ништа друго означавати, него оно, што је по природи, по добу, узрасту и развитку своме младо, — сада наједанпут почео разумевати цео народ.

По спољашњем саставу појављивала се противност у томе, што су већину свију омладинских скупштина састављали ђаци великих школа, од којих је и иницијатива за ове зборове изишла, и који од чести по томе, што су на страним школама ван опсега српског народа, од чести пак по томе, што се у спреми и приправи истом налазе, нису могли са свом снагом, да не кажемо врло мало, на практичан рад и на јавну борбу утицати. Отуда је потекао онај неприродни одношај, да је та већина, која је још у зраку теорија лебдила, а није још вична била ходити по мучном и теретном путу практичног живота, издавала практична упутства, које је мањина — јер је само ова неки практичан посао извршивати у стању била — можда и преко свога бољег уверења вршити морала. Овај неприродни појав избио је и на овој садањој омладинској скупштини, где је већина извађање и остварање својих закључака хтела оној мањини да повери, која је баш тима закључцима противна била. Иначе је у целом друштвеном животу тај обичај и та пракса, да они, који нешто реше и закључе, то исто сами и извршују, и тиме теже, да оправдају ону одговорност, коју су протурењем својих назора и свога мњења на себе натоварили. Ово је природни процес. А пошто ово по пређашњем саставу омладине није могло бити, или у ствари бар није било, шта је био логични закључак отуд, — него да је спољашњи састав пређашњег омладинског друштва био неприродан.

По унутарњој организацији била је противност у томе, што је организација омладине за таке сврхе и задатке удешена била, који се нису ни истаћи ни постизавати смели, док се оно друго, што се постићи смело, у овој форми и са овим апаратом није постићи могло. Скромна, за науком и просветом тежећа омладина, а са онако чврстом политичном организацијом изгледала је смешнија него краљ Вукашин у оделу Момчила војводе. Свашта у свету има своју форму, и кад се само права форма погоди, онда се цел постизава од по муке. Онако пак има се само звучан наслов за скромну ствар, велика љуска за малену језгру. А шта значи, и којом се речи крсти данас то, кад се чему придева веће име и већи значај, него што му припада, — ту модерну реч не би хтели никако да на нашу омладину употребљену и примењену видимо.

Или се можда варамо? Или можда неће оваква организација бити пука форма? Имаде их можда, који мисле, да ће у овакво огромно тело моћи и велики дух улити? Може бити да неки држе, да малени §. 3. сада усвојеног „устава“ не би могао бити таква велика сметња, која се не би могла вешто прескочити или згодно обићи? Било их је и пре, за живота пређашње омладине, који су тако мислили, — и искуство је ено показало, јесу ли имали право. Они, који желе, да у томе правцу а на тај начин рашире радњу омладине, баш тиме, што за такву радњу такав начин бирају, показују, да су за исту најмање сазрели и дорастли.

И заиста, на последњој омладинској скупштини код многих говорника пробијао је кроз врећу говора им често клин социјалистичке науке, којој је у првој линији задатак политично преустројство друштва, дакле баш оно, што омладина §-ом 3-им свога „устава“ из делокруга своје радње изрично брише и напушта. Говорило се о јакој „организованој сили“, о „преустројству целог живота народног“, о „нужди политичних реформа“ и т. д.

Признавајући овде јавно и отворено, да у данашњем друштвеном строју имаде много мана и недостатака, и признавајући уједно слику друштвеног уређења, што нам га социјалистичка наука црта и описује, као идеал друштвеног стања и врхунац среће људске, — морамо ипак изјавити своју сумњу бар у скору и потпуну изведивост тих доктрина. Као што су се идеали људски свагда спотицали о људско несавршенство, исто ће тако бити и у овој ствари, и у овоме случају, па и онда још, кад после стотине и хиљаде година човечанство куд и камо у култури одмакло буде, него што је данас. Но све то на страну; ми нисмо и не можемо бити противни, да се онда, кад оћемо да ширимо знање по народу, и наш народ обавештава о невољама друштвеним и да се научно претресају узроци, који буди у ком правцу спречавају природан развитак човека и друштва, — али не можемо никако ни допустити, да наш народ, код кога нема још тих, тако изражених појава за преображај друштвени, као што је то на западу, да, велимо, наш народ удара први сикиром у онај корен, који још ни већи и прече позвани народи нису начели. Ми то с тога не желимо, што се бојимо, да лупајући нашом главом тако тврд туђ лед сами себи главе не дођемо. Ми се ни близу толико не надамо оним благотворним посљедицама, које би по социјалистичкој науци требале да обаспу наш народ, колико се страшимо и презамо од оних рђавих посљедица, што их социјализам ширењем народносног индиферентизма за собом носи.

Нека се идеалисте колико хоће узносе за општим човечанским идеалом, ипак неће моћи они нигда потрти народносну и племенску индивидуалност, јер је ова у природи људског друштва основана. А кад се природни појав неда збрисати и уништити, онда је заиста грех — нарочито код малих народа, као што је наш — кад се у народ увлачи индиферентизам, и тиме народна отпорна снага, која код малих народа ни онако велика бити не може, још већма кида и слаби. Докле год велики народи, као што је немачки па талијански народ, своју народносну свест будили и и подржавали буду; докле и саме немачке социјалисте буду снивале о једном великом немачком народу, који ће културом све народе на свету у себе да претопи, дотле ми имамо баш најмање повода, да наше и онако на стотине страна расцепане снаге још даље слабимо и цепамо тиме, што ћемо да у њега козмополитски индеферентизам увлачимо. Ми ово не смемо чинити ни с тога, што се ово противи историји, традицијама и целоме духу нашег народа. Под барјаком српског имена и за народност своју подносио је наш народ своје столетне муке, под истим барјаком борила се вековима јуначна Црна Гора. Историја нашег народа на свима крајевима није ништа друго него борба за српску народност, — и ми данас, где су толике хале зинуле на нашу народност, зар да раскинемо са свима традицијама, са целом прошлошћу нашом, те да мирно у неком идеалном заносу јурнемо у загрљај ономе, против чега су се оци и дедови наши на смрт и живот борили, и јуначку крв своју проливали? Непријатељи нашег народа по свој прилици да би се оваквом појаву обрадовали, али ми би желели да нас ова горка чаша мимоиђе.

А сада долазимо на питање: како ми сматрамо „уједињену омладину српску“ и како замишљамо себи омладинске скупштине?

Већ у првоме од ових чланака изјавили смо, шта су били смер и тежња сазивача прве омладинске скупштине, а како би омладинске скупштине у своме првобитном делокругу и у својој форми и данданас вековати могле.

Ми увиђамо свакојако нужду и потребу, да српски ђаци, — који су већином ван народа по страним школама, и који су баш зато, што су у туђини, упућени да се заједничким дружењем крепе и јачају у духу своје народности, — треба још и осим тога ради боље приправе за високи позив, који им као будућим учитељима и борцима народним предстоји, да се сваке године о школском распусту у једном од српских места на заједнички састанак и међусобни договор састану. Млади људи, који се баве науком и који се спремају да за коју годину ту науку у своме народу практично примењују, имају стотину тема и предмета, о којима се могу разговарати. У место дебате о правилима, уместо бриге о бољем унутрашњем устројству, уместо извештаја о раду или нераду појединих друштава, одбора и других органа, треба да на омладинским скупштинама заузму место диспути о научним питањима и о потребама нашег народа. Ту би било поље и прилика, где би се ђаци, који су по разним школама раштркани, једанпут у години састати, упознати и међусобно мисли своје измењати могли. Такве скупштине биле би згодно место, на коме би се будући умни радници истаћи и народу своме приказати могли.

Омладинске скупштине и не треба да су поље практичне радње, јер знамо да се ђаци не могу у ову радњу још ни упуштати, него да су поље личне утакмице младих духова, као што су биле оне историјско знамените олимпијске игре старих Јелина. Те омладинске скупштине не треба ништа више да буду, него двострука копча чланова млађег нараштаја између себе с једне, и читавог овог нараштаја са народом самим с друге стране.

Приговарало се, да не би достојно било омладине, кад се не би хтела прихватити озбиљна рада. Но најозбиљнији рад, коме се она и онаква омладина, као што је ми схваћамо, има да посвети, то је озбиљна спрема у науци и темељно проучавање нашег народа. Нека она овоме задатку као што треба одговори, па је учинила највише, што је учинити могла. Практичан рад не гине никако, та то нам је позив и задатак живота; — а течај на великим школама не траје вековима, — за две, три, а најдаље четир, пет година дана отресе та омладина са себе школски прах и баца се, оће ли, неће ли, по вечитом друштвеном закону у наручје практичног живота, где јој поље сваковрсног рада широм отворено стоји. И баш зато, што ми у омладини гледамо оличену будућност народну, што наступањем омладине на јавно поље у своје доба, желимо и очекујемо, да нам лепша зора и светлији дан у овом нашем животу сине, — не би ради били, да омладина још тако рано силази са осветљених висина теорија у загушну маглуштину и таму практичног живота. Само на оној висини може она имати за себе симпатије целога народа. Чим се пак умеша у ову свакидашњу вреву и гунгулу, чим је се дотакну прљаве руке себичних цели и намера, — нестало је и оне дражи, коју чиста невиност у својим грудима скрива.

Са те висине може она да развије већи уплив на развитак нашег народа, него умешањем својим у практичну радњу. Скупови омладински постали би оракула, са којих би се разлегала прорачанска реч лепше будућности народне. Ти скупови без икаквих правила и устава, без даље организације и одговорности, без потврде и тутеле владине, скупљени драговољно сад овде сад онде уз просту пријаву власти, постали би средиштем свега, што је боље у нашем народу. Данас видимо да у Немачкој скупови певачких дружина, скупови немачких гимнастичара постају светковинама народним. Па кад је то тако код младога Немца, зар се ватрени Србин не би истим, ако још не већим жаром одушевљавао за скуп, на коме му се прикупља млада интелигенција, будућа умна снага народа? Такви зборови и скупштине не би могли без икаква шума прохујати, не би могли проћи без резултата. Мисли, које би на тим скупштинама пале, разносиле би се ветром одушевљења на све стране по народу. Сваки би се трудио, да према потреби и према околностима своје околине заводи и подиже оно, што је најнужније у његовоме кругу, месту или крају. Тако би могле ницати певачке дружине, гимнастичка друштва, читаонице, дружине за растуривање књига, за јавна предавања и т. д., како томе где околности допуштале буду. То би била онда друштва, која би имала неку одређену цел, и која би, не по морању и услед одговорности, него из љубави, из одушевљења и унутарњег осведочења за истакнуту цел радили.

Споменуте олимпијске игре нису имале пред очима никакав „озбиљан рад,“ оне су биле просте игре, па су ипак за слободу и независност Грчке више учиниле, него многа друштва са најозбиљнијим лицем. Оне су управо подстакле развитак оне културе, која је тако обилна, да се ми још и данас њоме кад и кад прирађујемо. И скупштине немачких стрелаца и певача немају моментано никакве озбиљне цели, али су ипак зато у посљедицама својима врло озбиљне.

Па такве омладинске скупштине ми себи замишљамо, и желимо их!

„Нов. Времја“ о источним стварима.

„Што се предсказивало одмах после берлинског конгреса, обистињава се скоро сваким даном. Не прође ни један дан а да с овог или оног краја Јевропе не дође по који брзојав о ма каквој размирици или новом неспоразуму на балканском полуотоку. Грчко и црногорско питање, о којима су писани толики чланци у свима листовима, тако да се у том погледу и не може ништа новога рећи, та су питања тек мален део свакидашњих послова и тешкоћа, што их је на славенско-грчком истоку. Узрујаност је тамо толика, да публика често заборавља на прави значај оних малених држава, што су на полуотоку; а под упливом честих извештаја о томе, једва се зна како стоје јевропско-политичне комбинације. Опоменимо се, на прилику, колико се само говорило о Румунији, као да би иста ступила у аустро-немачки савез; даље, колико се говорило о колебању Србије, да ли ће се држати Русије ил Аустрије; о Грчкој, да тражи потпоре у Енглеске с Француском итд. Ми смо се, колико смо били кадри, и сувише уздржали од подробног претреса тих питања и то не ради тога, што је исток за нас од малог интереса или што нам је судба словенских племена на балканском полуотоку равнодушна. На против, ми добро познајемо народне тежње на истоку и тако чврсто верујемо у њихове праведне наде, да су нам сви дипломатски покушаји, да се те тежње скрену десно или лево с правог пута природне свезе с Русијом, свагда чинили празном маштом и немоћним покушајем јединих дипломата. Ми смо тврдо убеђени, да ти покушаји не ће имати никаква плода — словенски народи, пошто су ослободили своја средишта, Србију и Бугарску, извојевали су своју будућност, а та је будућност нераздвојно скопчана тесним везама с руским народом. Ето због чега ми држимо, да се не могу одржати све дипломатске перипетије на те крајеве и да спадају у општесловенску хронику. Тако и сада стоји ствар. Телеграми јављају о резултату састанка кнеза Милана са аустријским царем у Ишлу, казују најпосле, да је Србија закључила трговински уговор с Аустријом; да Бугарска удешава мирољубиве односе према Румунији; да ће Београд градити своју прву жељезницу рукама бечких Јевреја итд. Све те вести — биле оне истините или не — посебице

спадају Србима и Бугарима на пресуду; оне не могу битно изменити ни наше односе к словенском истоку нити односе истока к Русији, јер су учвршћени крвљу и повесницом. Овим врстама одговарамо ми, између осталога, и на оне приговоре, што их по кадшто читамо у словенским листовима, који се по некад жале на равнодушност руске штампе према словенским пословима. Одговарамо на то, да нас не руководи са свим равнодушност, него на против два веома искрена назора: прво, ми од свег срца желимо, да се словенске самосталне јединице развијају потпуно слободно и да не зависе ни мало од туђинског, па ма и братинског савета; друго, ми верујемо и сувише у чврстоћу и дуг век словенских народа, а да би се што бојали или мешали у њихове домаће или још дипломатске маловажне послове.

На балканском полуотоку има силесија нерешених питања; а сила, што смета њиховом удешевању и груповању, та, као и свагда, није на истоку, него на западу. С тога нам је запад чешће тема писању, него Србија, Бугарска и Грчка. Осим тога је делање западних држава у Турској не само по себи занимљиво, него то делање показује уједно и узајамне односе тих држава међу собом, т. ј. у опште односе целе јевропске политике. С тога гледишта вест о томе, да ће се на Порту учинити фактичан притисак у погледу црногорског питања, обећава нам доста рељефну слику, која ће у суштини представљати не коалицију, него раздвој Јевропе на две чести. Тај се раздвој појављује свуда довољно јасно, где се предпоставља сугласност. Тако на пример бечкој „Н. сл. Преси“ није пошло за руком, да покрене питање о поседнућу Балкана турском војском, као бајаги због тога, што се Аустрија страши уједињења бугарског народа, као што данашњи „Répub. Française“ категорички јавља, и то тога ради, што се та идеја неда остварити и што то Француска не жели. Тако ће бити и у напредак. С једне стране треба да се јаве Енглеска, Француска и Италија, а с друге — Аустрија и Немачка. Односи првих сила према порти замрсују се поступно — Инђија, Тунис, Сирија и Арбанашка — то су горуће тачке њиховог међусобног додира. Аустрија и Немачка траже за своју народност излаз на обале Дунава. Посред тих комбинација и размирица положај је Русије веома угодан. Њена дипломатска улога угоднија од свију: — улога чекања с готовом и поузданом спремом сродних сила у место дволичне коалиције. Ето за што ми с нестрпљењем чекамо да се остваре јевропине претње, што их чини порти, и уверени смо, да ће се — ма колику корист донеле те претње западу — словенски народи на балканском полуострву још више користити отуд, а с њима и Русија.“

„Исток“ аустро-уг. штампи.

(Свршетак.)

Остаје нам да разбистримо још једно питање, које у очима стручњака економа нема толико важности, колико има у веровању необавештених а заинтересованих људи. То је питање: хоћемо ли и у колико осетити односно уноса новаца у земљу?

Ово питање не би по нашем схватању било од великога значаја ни онда, ако би се доказало (што не може бити) да ми за сировине које у Аустро-Угарску увозимо доносимо у земљу само новац. Но пошто ово не стоји, нити може стајати, као што ћемо ниже доказати, то и ово питање не засеца толико у живац наше садашњости да би због њега морали по што по то да жртвујемо интересе будућности.

Међународна трговина не ради с новцима. Она ради с кредитима, који се у крајњој консеквенцији изравњују махом производима а по где што новцима. Што вреди за цео светски обрт, мора вредети и за нас; то заиста и вреди за наш промет с Аустро-Угарском, која нам за извезену сировину плаћа својим прерађевинама. О овоме имамо доказа у тој околности, што ни у најповољнијим годинама вишак извоза наших производа у Аустро-Угарску, који се изравњавао новцима, према увозу њених прерађевина у Србију, није био већи него 1,200.000 динара на годину. Сравњујући статистичке податке из „државописа Србије“ уверићемо се, да је у оним годинама, када је био још извор наших сировина у Аустро-Угарску, у истој сразмери растео и увоз аустро-угарских прерађевина у Србију.[1]) Аустро-Угарске пијаце напрегле су увек све силе своје, да диференцију између вредности извоза нашега и њиховога увоза изравнају еспапима. Отуда и долази, да наш економни полет не може да се подигне и ни после добрих беритетних година. За извезене сировине добијамо од суседних пијаца „крпе“, у лошијим годинама мање, у беритетним више. Отуда долази те после сваке родне године опажамо претераност еспапа по нашим трговинама, које, чим наступајућа година не буде родна, падају у банкротства. То је и узрок што се капитали не употребљују на продуктивне цељи, што се не диже у нас ни рукоделе ни каква год грана индустрије.

Па када је такво стање у годинама по наш извоз најповољнијим,[2]) а да како мора да изгледа оно стање, које би се преставило по податцима из оних година, које су биле или мање повољне или неповољне, као што су н. пр. биле 1864 и 1865[3]) или 1876, 1877, 1878 и 1879.[4])

Код оваквога стања ствари не налазимо никаквога разлога да се страшимо од претња с којима нам излазе на среду аустро-угарске новине. Прекид трговачких одношаја са нама довео би аустро-угарску индустрију у врло критичан положај. Њена индустрија није у стању да отвара себи пијаце ван југоистока Европе, а најбољи пут из Аустро-Угарске на исток Европе води кроз Србију. Лако је дакле предвидити посљедице, које би наступиле за аустро-угарску индустрију после прекида трговачкога са Србијом. Она би осетила такав удар, какав би био јединствен у историји трговинске политике.

А ако Аустро-Угарска не затвори границу него само подигне велику царину на наше извозне артикле?

То је други, блажији случај, којим нас, по мишљењу новинара политичара, може пресирати.

[1])

Година	Извоз	Увоз
1865/6	72393731	85500783
1866/7	98567005	102921447
1867/8	153298188	115380221
1868/9	138913618	103347570
1869/70	114360133	111132821

Од 1870. па на овамо немамо података оваквих као до г. 1870 Но судећи по податцима, које имамо при руци, и које ћемо ниже употребити, извоз је сведен на најнижу меру тако. да ће доцнији преглед стања показати да смо са извозом према увозу ми они који доплаћујемо Аустро-Угарској.

[2])

године	чега	колико извезено
1866	хране	15,421.450 гр. ч.
	стоке	44 048.377 „ „
1867	хране	33 605.610 „ „
	стоке	88.901 571 „ „
1868	хране	6,528.432 „ „
	стоке	102,101.003 „ „

Ове су године с тога овако повољне, што су биле ванредне прилике у суседној монархији. У 1866. рат аустро-пруски, а 1867. и 1868. неродица у целој царевини учиниле те се нашој храни отвори извоз а нашој стоци јачи промет. Одма после (у 1869. г.) обоје је опало. Храна је извезена у 1869. за 10,080.360, а стока за 91,077.706 гроша чаршијских.

[3])

године	извоз	увоз
1864	1,285.733 дук.	1,477.417 дук.
1865	1,491.798 „	1,597.152 „

У 1864. дакле платила је Србија Аустро-Угарској диференцију у 191.684 дук., а у 1865. год. 105.354 дук.

[4]) За које још нема података, но за које се иначе зна, да су са разних узрока биле мање повољне за наш извоз, по што су обичне године. Ово се доказује већ и тиме, што је на базјашкој скели, као на најважнијој за извоз наше стоке у Аустро-Угарску у 1876. години прошло свега 3229 грла стоке, у 1878. само 165 комада а 1879, — само 89! докле је у ранијим годинама преко те скеле ишло и до 17.000 грла. А кад је овако са стоком као са најскупоценијим артиклом наше извозне трговине, онда остали артикли не могу покрити диференцију.

Таквом догађају одговорила би без сумње и Србија истом мером. У колико суседи подигну царину на наше сировине, у толико ћемо и ми имати права да подигнемо царину на њене прерађевине. У место садашње тарифе, ми би сразмерно исту подигли на такву висину, да аустро-угарски фабрикати на нашим пијацама подлегну енглеским, белгијским, француским и другим. Па и сама немачка царевина, која иначе на политичком пољу иде руку под руку са Аустро-Угарском, гледала би са пријатним осмехом овакав развитак догађаја. Она је већ сада на чисто да би отежање увоза аустро-угарских продуката у Србију ишло у корист њој. Гвожђарска индуст ија немачка и до сада се снажно борила на нашим пијацима са аустро-угарским продуктима истога рода, а после увеличане увозне ђумручине на аустро-угарске фабрикате гвожђа, Немачка би добила на томе пољу победу без боја. То би било и са другим артиклима.

Па који би и у овом случају имао да повлачи горе последице: Србија или Аустро-Угарска? Без сумње Аустро-Угарска. Јер српске сировине и сада иду у великој мери ван Аустро-Угарске. Оне ће после, ако се у Србији не преради, и то још у већој мери, ићи на европско копно. У том случају неће на наше сировине пасти терет повећане царине аустро-угарске.

За оне пак артикле, који би остали у Аустро-Угарској ради прерађивања, платиће аустро-угарски фабрикант, поред осталих трошкова и онај вишак царине. Доказ за ово имамо у околности, што се извоз наших свиња није бог зна како знатно умањио после повећане царине на њих. Јер докле смо за последњих десет година (од 1870 до 1879.) просечно извозили за Штајнбрук годишње 121000 комада, дотле смо у 1879 год., када је царина подигнута од 1 на 2 фор., извезли 97.950. Српска би сировина дакле пролазила и после, само на други по српску трговину кориснији начин. Докле је црноречке вуне, шумадинских шљива, колубарских шишарака, и других изврсних сировина наших, дотле ће светска трговина, која те артикле треба, пробити све сметње да до њих дође.

А шта би радили аустро-угарски фабриканти са својим крпама? О том нека они мисле, а ми знамо да би их се на срећу и напредак земље курталисали.

Сабрав све скупа видимо, да нам се не треба бојати од претње суседне штампе и да имамо пуно узрока да будемо спокојни и онда, ако тим претњама следују и догађаји.

Само треба да смо готови, да своје тренутке користи садашњости, жртвујемо за љубав великих народних интереса будућности.

Политички преглед.

Онај глас, да се у аустро-угарском министарству спољашњих дела установила комисија, која ће се занимати с **босанским црквеним питањем**, и да је тога ради већ отпочела преговоре с цариградским патријархом и с Рим-папом, показује се да је неистинит. Таква комисија и не постоји у министарству спољашњих дела а преговори с патријархом прекинути су већ давно. У једно се не обистињава, да ће се већати о босанском аграрном питању, као што је то изнео неки пештански лист.

У **Црногорско-арбанашком питању** нема много промене, ван што се на дипломатском путу хоће до икаквог споразума да дође. Тако су велесиле 3. авг. од Порте искале, да се Груда и Динош на Поцјевини предаду. 11. августа имао султан разговора с новим аустријским послаником, бароном Калисом, и упозорио га је на тешкоћу тог захтева. Ту опет оживљава старо Улцињско питање а ово се ново није уталожило; тешко је доћи до повољног решења Уљцињског питања, ако се захтева баш најбољи део оног земљишта, што су Арнаути још пре одрекли. 12. августа имао је Абедин паша с грофом Хацфелдом разговора и понудио му је, да ће хатар Уљцињски раширити ако се само одустане од захтева на Груду и Динош. На то су велесиле Порту позвале, да им писмено саопшти наредбе, по којим она мисли испунити захтевање њихово од 3. авг. На то је Порта 19. авг. одговорила, да Улцињ неће предати никако, ако не напусти захтев на Груду и Динош, и ако јој се у опште не даде мало одушке.

Што се тиче путовања **Румунског кнеза** у Берлин, то се политичан смер, који је том приликом био у свези, није односио на које ситније питање, него је се у опште већало о положају кнежевине, поглавито пак о тешњој свези Румунске, Аустро-Угарске и Немачке. Да ли је пак говорено и о наследственом питању и о том, хоће ли Румунска добити степен, који одговара њеном положају и њеној сили, то се из Букурешта и не пориче а и не потврђује. У једно се и то поговара, да је путовање кнежево поглавито с тога било, да му се растумачи, за што немачки цар Виљем хоће да преломи са руским пријатељством и за што нагиње Аустро-Угарској, те да с њоме у свези одржи мир у Европи. — У прокламацији својој на војску, похвалио је немачки цар војнике и позвао их, да буду и у будуће пример у сваком погледу, јер само на тај начин могу отаџбину од сваке невоље сачувати. Говори се, да је то у некој свези са путовањем румунскога кнеза.

У **Француској** се, као што се и очекивало, није догодио никакав немио догађај, кад су се по целој земљи извршили мартовски декрети. Језовите су свугде отпутовале.

Утеловлење војене Крајине обавиће се кад се Тиса Калман из Остенда врати. Издаће се два највиша ручна писма: војеном начеонику генералу Филиповићу и хрватскоме бану грофу Пејачевићу. У једном се налаже Филиповићу, у другом бану, да обави предају, односно примање крајине. У Хрватској се држи, да ће се крајина Хрватској придодати; али би се пре тога нека питања решити морала, особито што се тиче финанцијског одношаја. Та би се питања могла решити или позивом регниколарне депутације или наименовањем бана за краљевског комесара у крајини за време предаје. У мађарским круговима држи се пак, да о утеловлењу крајине са Хрватском не може за сада ни разговора бити, него да ће бан као краљ. комесар примити управу над њом а да ће иначе све остати по старом. На сваки начин пак — било једно или друго — неће крајина још дуго у хрватскоме сабору заступљена бити, јер се мора поставити неки изборни начин а влада још није на чисто, ко да га постави: хрватски сабор или крајина сама. Свакако ће још и Купом и Савом много воде проћи, док се крајинско питање не реши сасвим.

Још за кратко време, па ће се у Бечу отворити државно веће; с тим је у свези и присуство др. **Ригера** у аустријској престоници, пошто иде на то, да владу проучи, те да дозна, како она мисли поступати, да по томе и свој план удеси. На сваки се начин иде и с једне и с друге стране на то, да се одношаји расчисте, с тога се и упозорио Ригер од личности која је с владом у свези, да не би згорег било, кад би ступио у преговоре с меродавним политичним личностима Угарске. Ригеров је одговор био у том смислу, те ће приликом идуће делегације гроф Хоенварт и др. Сром „сондирати“ земљиште у Будим-Пешти.

Из листова.

Званичне **„П. Новине“** у Загребу доносе следећу белешку „П. Лојда“ без примедбе: „Галиција је чврст град пољскога народа, а Фрања Јосиф њезин јак заштитник. Ни у Бечу ни у Кракову несниује се ништа против Русије, већ се приправља сама будућност. Далматински пут није такође био навештај рата, па је Турска ипак изгубила две провинције. Галички пут Њ. Величанства ободрити ће

ЛИСТАК.

НЕСУЂЕНИЦА.

(Наставак.)

А што ви мене сваком приликом истичете онде, где треба јавно стати на среду — рече Дамјан опирући се — зар међу вами није момка који би то примио на себе?

Јер си ти најпродрзљивији — приметиће Гавра пакосно, таруући жигицу о дувар да припали смотку.

По чему сам ја продрзљив? — запита Дамјан изненађен таком увредом.

По томе — настави Гавра — што се ти целом заводу на саблазан јавно шеташ с девојкама по улици, па идеш улизан као какав фићфирић.

— Шта? — повиче Дамјан плаховито — дакле то је саблазан кад је млад човек чист па с честитим девојкама по улици шета? Бити окретан и слободан у друштву, то ти називаш продрзљивошћу? То је простачко схватање, мој брајко, то ти ја кажем! Него бити тућав и бегати од света, па дегод у ћор-крчми ди те нико невиди, злобно исмевати друштвени живот и по филистарски сматрати за саблазан, на поштовању основано пријатељство младих људи и девојака — то је код тебе ћачка скромност! Бити бубалица тућав и дивљак то није узор једнога ћака, него ти учи ал поред наука буди окретан и углађеног понашања, то је по мом назору идеал правога ћака, јер друштво са честитим женскињама само нас облемењава а никако не саблажњава мој дрвени филозофе!

Другови скоче те стану умиривати Дамјана који је сав дрхтао од узбуђења и караху Гавру што му забада трн у здраву ногу; па пошто навале на једног и другог да се помире, замоле Дамјана да се он позивања прими па што овај без млогог затезања и пристане.

Сутра дан около 11 сахата пре подне зазвркташе кола за колима, а у њима сеђаху окићене лепотице у лакоме руху нестрпљиво изгледајући: еда ли је већ близу виноград у коме ће да се лепо проведу.

Омладина се учетила испред капије па чека да прихваћа своје миле госте с кола и да им носи пртљаге у колебу.

Но за мало ево ти и њи; испуни се жеља пришелцем о дочекивачима.

Дан је леп. Са високога места на коме је виноград, види се Дунав како трепери на јаркоме сунцу а дуж левога му бока протеже се равна Бачка на дугачко и широко. Овде, онде шума ил шумарак, за њим село, којем провирује неколико кућа а изнад шуме успео се црквени торањ те се из далека бели. С десна је Врушка гора, плава као сутоњско небо у којој манастирске куле светлуцају као прве звезде после сунчева захода. Мишина мати ужурбала се по колеби па вади из кошара тањире, утираче, кашике и ножеве, а домаћин прохађа госте по винограду водећи их члана у члан, те им веселим лицем показује обилат род појединих чокотова. Ђаци бирају понајлепше грожђе те га носе на виновом листу својим госпођицама да се осладе; берачице певају а чаброноше се гибљу под теретом, грожђем препуњених чаброва.

Докле се остали позабавише око шетње и слушања берачких песама, дотле се Бранко ознојио вртећи на ражњу натакнути ћеван.

— Ви господине приваштате мени голему жртву кад се на такоме топлом времену при ватри печете — ословиће га лепа редуша, госпођица Зорка, мишина сестра од стрица.

— А зар ви нама не приваштате већу жртву — прихвати Бранко пирнувши у жеравицу, која је већ поцрнила била — кад се одричете шетње и разговора, па кувате толико јело за нас бадаваџије?

— Бадаваџије? па зар се и ви бројите међу таке? та ви сте бар једини, који ми помажете у томе, кад се други на то сетили нису.

— А — дакле ви би већма волели да се који други сетио па да вам помогне у место мене — примети Бранко подбадачким смејом.

Зорка већ по себи румена, зарумени се још већма па га погледи озбиљно својим бајним, прним очима ал не рече ни речи.

— Ви оћутасте госпођице — продужиће овај, — то је знак да признајете оно, што сам вам приметио.

— А — то никако! — прихвати лепа куварка мало увређена. — Ја оћутах, јер сам премишљала: да ли нисте можда ви остали да помажете којој другој — па кад сте се преварили у рачуну, а ви ми сад чините услугу онако тек учтивости ради али зато ипак без воље.

— Тако ми треба! — повиче Бранко скочивши с места — што сам тражио, то сам и нашао! Само вас молим госпођице немојте се срдити на мене.

— Да се не срдим? а зашто да се срдим кад ме ни у чем увредили — — —

Не, не госпођице — упадне јој Бранко у реч — дајте ми руку за знак да се за цело не срдите, јер тако ми поштења дотле нећу окретати ћеван — па макар се сав спржио на ватри.

Зорка му пружи руку, коју овај срдачно стиште и узданувши посади се на своје старо место те поново стане да окреће ражањ.

У том се и подне примицати стаде. Господари и госпође упутише се колеби тражећи хлада, да се до ручка мало поодморе, а омладина проводећи време у шали и разговору и не мисли на обед, нити се креће с места и ако је домаћица већ дваред по њу слала да дође, јер ће се скоро ручати.

Под орахом у хладу, на простртој асури, поређани су тањири чело којих се посадише

безуветно Пољаке унутар и изван црно-жутих граница. Заиста ће га пазљиво пратити сва Европа и тумачити у пољачком смислу. А ми не увиђамо за што не би прихватили оваково очитовање, видећи, коју задаћу протектора има на прама нама московски цар у Бугарској и другде. Против руског панславизма немамо другога бољега оружја ван подупирање Пољака. С временом дозреће идеје, које су сада јоште политичке слутње и сни, да ће на име глава хабсбуршке куће и угарски краљ носити пољачку крупу.“ Да овако што „П. Лоју“ у рачун иде, то се може разумети — но да ли то и званични хрватски лист жели?

Хрватски сабор.

Седница од 1. септембра.

Председник г. Никола Крестић отвори седницу у 11 сати. Од кр. зем. владе присутни господа одељни предстојници Јован Живковић и др. Паво Мухић; од вирилиста: велики жупан Погледић, барон Инкеи, и туропољски комеш г. Јосиповић. Међу народним заступницима налази се и преузвишени г. хрватско-славонски министар Коломан пл. Бедековић. Чланова сабора сакупио се је приличан број.

Председник г. Крестић: У саборској седници од 26. јуна т. г. закључио је високи сабор, да се седнице одгоде, те ме је овластио да сабор сазовем према потреби. Поздрављам са „добро дошли“ господу народне заступнике. Познавајући лојалност високога сабора, ја сам дана 18. августа честитао Њ. ц. кр. апостолском Величанству поводом превишњега педесетога рођендана те молим, да високи сабор изволи то примити на знање. (Живио!) Честитао сам такођер у име високога сабора дне 21. августа т. г. прејасном царевићу и краљевићу надвојводи Рудолфу његов превишњи имендан, те молим, да се то такођер изволи примити до знања. (Живио.)

Председник јавља даље, да је 6. августа т. г. преминуо у Дарувару народни заступник котара даруварског Петар Забрдац. Истиче покојниково родољубје и ревност у извршивању дужности саборскога заступника, те позиваје сабор да устајањем изрази своје дубоко сажалење. (Заступници устају са седишта.)

Преузвишени г. бан доставља основу закона о прорачуну за потребе унутарње самоуправе краљевина Хрватске и Славоније од 1. јануара до конца децембра г. 1880. Иде одбору за прорачун.

Кр. зем. влада приобћује, да је Њ. ц. и кр. апостолско Величанство благоизволело потврдити основу закона о индемнитету од 1, јула до 30. септембра.

Преузвишени г. бан приобћује, да је Њ. ц. и кр. апостолско Величанство овластило, да повуче натраг основу закона о одветничком реду и о вршењу карностнога поступка над одветници и одветничким перовођама.

Преузвишени господин бан предлаже основу закона о устројству градских обћина, да се изнова узму у претрес некоје њевине точке. Председник вели, да би се основа морала вратити одбору за обћинарство, не држи, да ће бити сходније, ако се преда комбинираном одбору.

Светли бан предлаже по рачунском уреду израђене прегледе о руковању свих 8 жупанијских заклада. Иде одбору за прорачун.

Саборски верификацијонални одбор поднео је 25. јуна т. г. молбу на високи сабор, да му настоји прибавити изворне листине изборника и бирача трговишта Вуковара и котара товарничкога. Пошто се је сабор разишао, није се молба верификационалнога одбора могла донети пред високи сабор, него је председник замолио кр. земаљску владу, да те листине потражи и достави. Влада припошиља све изборне листине. — Иду одбору верификацијоналному.

Преузвишени г. бан Ладислав гроф Пејачевић доставља као веродајницу заступника изборног одбора о својем избору за народнога заступника трговишта Руме. Иде одбору верификацијоналному.

Ј. Сингер, народни заступник котара рачанскога, подноси своју веродајницу. Одбору верификацијоналному.

Господарска поджупанија дугоселска моли, да високи сабор изволи дозначити своту од 2000 фор. за подизање сточарства. — Заступник Зорић предложи, да се молба уступи одбору за прорачун. Код гласања пропао је предлог госп. Зорића те се уступа одбору петицијоналном.

Делегирани котарски суд у Вуковару моли, да сме прогонити народнога заступника дра Алек. Пеичића, против кога је подигао тужбу вуковарски одветник г. Фердо Кетиг. Народни заступник Фолнеговић предложи, да се та молба преда одбору имунитетному. На предлог председникова, који вели, да се не може на просто предати одбору за имунитет, с разлога, јер речени госп. заступник није овјеровљен, иде имунитетному одбору, да уважи ту молбу само на толико, на колико то доноси његова компетенција.

Народни заступник г. Божо Топаловић моли 8 дневни допуст. Дозвољује се.

Председник Крестић. Пошто је изцрпљен дневни ред те ће сад започети радити одбори за прорачун, одбор комбинирани и верификацијонални, то држим, ако је с вољом високога сабора, да се не установи дан будуће сједнице, коју ћу ја према потреби сазвати. Прима се. Председник разпусти на то сједницу око $^3/_4$ на 12.

На дневни ред идуће седнице ставиће се: извешће верификационалнога одбора о оверовљењу банскога позивника г. Милана грофа Палфија и народнога заступника г. Шавора, те избор једнога члана у одбор за обћинарство уместо покојнога Петра Забрдца.

ДОПИСИ.

= **Банија** на св. Госпу. Оправдани се приговори подижу, да се из горњо-карловачке дијецезе, црквене обћине, у ствари сазива, састанка сабора нашег, сасвим слабо одзивају. Неке „три“ обћине поднесоше представке, а остале, из великог броја обћина црквени, некрећу се, ћуте као заливене. Жалостна је то појава! У броју 130 црквени обћина, ако није никог жива нема, парохија свака има свога свијештеника, који би поносећим гласом, да у народну странку спадају, са народом у скупштину састати се могли, да је — више воље. Лијепо је то народну автономију ријечима бранити, али још је лепше о часу опасности за обстанак народње црквене самоуправе на обрану устати. Истина, да је то жалосна појава, што се наше обћине слабо одзивају као што сам рекао; али још је жалосније, кад неки имају смелости, народ свој несвестицом опадати, бједити. Они, који се усуђују тако грозно народ свој бједити, слободни смо упитати, ко за несвестицу народа у првом реду одговорност на души носи? Одговорите!

Опажа се да се „познати клерикалци“, на двору плашком, најусрдније примају, у каруца доважају, па је то за многог малодушног, нека тобожња опомена на опасност, да у немилост падне. Па кад такво што, на рад свештенства у народњим стварма, од кога поболшање стања свештенства, њиови супруга, деце и сирочади, која под калуђерском владон, већ двеста година на остварење удовичког фонда изгледају; и ако калуђерска влада на крми црквене управе остане бадава ће свештенство још двеста година на поболшање судбе своји породица, изгледати — кад дакле неки дочеки на двору на рад свештенства уплиисати може, под таквом ништавом изликом, изговор се тражи; народ видећи, да се свештенство сваког рада, дјелања клони, увтеже, народ српски на свом народњем сабору неће дужан, обвезан бити за такво свештенство се старати.

Зато свештеници „ненадјејтесја на књави“ но са народом у законитим представништвима на договор о обрани народње самоуправе. Време је крајно.

Наша дијецеза највећи број посланика на сабор даје. Камо опћине, господе посланика?! Доћи на сабор, на сабору лепо говорити, а код куће с народом нестајати, у скупштини несавјетовати се о потребама народне цркве и школе, то није позив заступника — ако тако сваћате дужност посланика, и држите са тако лабаво моралне обвезе напрам странци, којој се прибрајати част имате, али код куће у правцу странке нерадећи, упадате под сумњу зацане ријечи, и што је још горе, радите у прилог калуђерској странци.

Написао сам ово, да се разумемо а сад прелазим на збор госпојински у Кукурузари. Пре збора покренута је замисао како да се наши зборови, који су у старо време били поговори и разговори о потребама цркве и народо, али који су зборови данас на жалост претворени у крчмарску трговину, које наш народ материално и морално затире, упропашћује — покренута је мисао, да се свештеници се народом на збору разговоре за поднесак представке саборском одбору да својим путем и начином поради, да и наш српско народни црквени сабор, погледом иза лањског сабора недовршене саборске послове, погледом на промјену на патријаршеској столици учињену — у своје вјећања седнице сазове: да по српску цркву, њена канонична права, српску школу у овим крајевима до конца поништену и друге просвјетне и закладне потребе одлуке и законе установи, и Њег. Вел. на потврду поднесе.

После св. литурђије, на којој је велик број народа и свештенства присуствовао, на обједу код домаћег свјештеника поведе се ријеч, ћели свјештенство ту мисао приватити и на збор изаћи. Већина, осам свјештеника и друга интелигенција, — омладина наша, одлучи, да и на договор изађе — а тројица свештеника — ћуташе и не изађоше. Свештеници зађоше по народу да се на прагу цркве скупи на договор, и већ кад се прибрасмо у гомилу, извиче збор г. Нику Вујатовића петрињског грађанина за председника, а свјештеника Павла Пајића за перовођу. Пошто је народу просто и јасно разложено шта је наш сабор у свом јесенашњег засједању пословао, и какови предмети за саборисање, саборско решавање заосташе; председник упита народни збор: мисли ли збор да се представка саборском одбору поднесе, да својим путем и начином порадити изволи, да се сабор наш црквени сазове, своја вјећања настави, продужи.

Збор из једног гласа одобри поднашање представке. Перовођа потом прочита зготовљену представку, коју народ, са „живио наш народни сабор усвоји!“ Председник захвали збору на лепом одзиву, који председника са „живио“ отпоздрави.

Представка је на своје место отправљена, па сад очекујемо, да ће по примеру овом, на осталим местима, где ће се зборови црквени, храма славе, држати, народни људи настојати, порадити, да се зборови „јасно и гласно“ на видику народа изјасне, е желе, да се наш црквени народњи сабор што пре састане, и једном овом несносном стању у цркви и калуђерском пашалуку крај учини.

Очекивање неће нас можда преварити, познавајући наш народ, који се свагда радо за народње добро и напредак одзива, ако само они, који су позвани, свештеници, посланици, и наша грађанска браћа, одважно отпочну народ обавешћавати и предводити, коло водити.

Народна привреда.

Откуп железница од стране државе.

Главни управитељ кр. угарских државних железница, Толнај, држао је у путничкој скупштини угарског земаљског мерничког и неимарског друштва, која је ове године у Тамишвару држана, предавање о откупу железница од стране државе. По што се и ми с разложеним ту назорима слажемо, а како Србији предстоји да гради железницу, где ваља пре свега решити питање, које ће бити врло важно по икономски развитак Србије, питање на име, да ли сама држава Србија да гради своју железницу о свом трошку или да то подузеће другим каким начином обави — то мислимо, да не ће бити с горег, да толнајево предавање бар у већем изводу саопштимо. Ваља нам напоменути, да се предавач, као што сам у почетку предавања рече, већ скоро два деценија бави грађењем железница, железничком администрацијом, железничком и тарифном политиком, да је дакле у томе специјалиста. Предавач рече:

Једно од најважнијих питања на пољу железничких ствари јест данас: треба ли држава железнице да откупи или не треба? у опште или само од чести? Ма да је о томе већ много писано, и пак то питање канда још није решено, и још ће дуго бити разног мишљења, док се коначна одлука не донесе.

Можда то питање не би ни требало тако ставити; најпре би требало у начелу решити, е да ли железнице могу бити предмет, којим приватни људи могу трговати. На то ваља одлучно одговорити: не, и то с ових разлога. Обично искуство учи, да човек своју главницу само онда рацијонално употребљује, ако се може надати непосредној или посредној хасни, и то толикој, колика треба да буде. Непосредну хасну од железница чине они дохотци, који се не утроше на прометне трошкове, тј. чист (нето) доходак. Посредна хасна од железница јест развитак производне способности, трговине и индустрије и др. Могу ли железнице својим чистим приходом носити довољну камату па уложену главницу? Нове железнице не могу првих година, шта више, у много случајева не могу ни прометне трошкове да покрију. После неког извесног времена пак где која железница, која је у врло погодним приликама, доноси кад и кад велику камату на своју главницу. Но то је редак случај. На свој јевропској тврди не ће бити ни једне државе или макар само веће области или само једне железничке групе, чије пруге у целини могу рачунати на прикладну камату; железнице, које се исплаћују, — то су свагда изузетци. Само поједине пруге дају довољну камату на своју главницу, па ни то не може се рећи, докле ће трајати. Они, који мисле, да ће чист приход од железница апсолутно или релативно скакати према уложеној главници и оној, што још треба да се уложи, ти су — по предавачеву мишљењу — на кривом путу. Од дана на дан све се више иште од железница, градиво и рад све је скупљи, но пристојбе, које железница може искати, јесу и морају све мање бити. Осим тога сваки час требају нове пруге, које преузму један део промета од старих, а производња и промет не расту у истој мери. По томе канда није далеко време, кад железнице не ће бити ни најмање хасновита подузећа; оне не ће више моћи бити: циљ, него ће само остати: средство. Дакле непосредна хасна од железница није довољна, да даде камату на уложену главницу. Остаје посредна хасна; но ту хасну не може власник, ако је приватан човек, употребити на то, да њом наплати камату на своју главницу, јер ту хасну бере цело становништво. Из тог излази, да приватан човек као поседник не може свој новац уложити у грађење железница. То мора држава чинити, имајући при том на уму само да богме оне пруге, што су од општег интереса.

У Јевропи се главница за грађење железница, ако нису државне, набавља скоро без изузетка на темељу државне гарантије или субвенције, а то живо сведочи, да приватна главница не сматра ту уложину целисходном, него си је само задржала прилику, да може доћи до добитка.

Предавач ту разви материјалну штету од системе гарантовања и субвенцијонисања, која је нпр. у Угарској 1867. год. проузрочила 80—100,000.000 више издатака, јер на основу гарантије набављене главнице беху за 12, 15 и чак за 20 процената скупље од оних, што их је држава на исту цељ дала; а грађевни трошкови беху за 10 до 15 процената већи. Железнице дакле не могу ни с тога бити предмет приватног подузимања, јер приватни људи не могу без државне интервенције осигурати си плод од своје главнице и у железнице их могу уложити само на основу државне гарантије, а тим већ и набавка главнице оптерећава државни кредит или посредно постаје (набавка) државном. Управа над државним добром пак не треба да се приватним рукама поверава. Други главни узрок, за што приватни људи не могу са железницама радити, јест, што је свака железница монопол, и то таки монопол, који може отештати и спутати слободно кретање не само појединог грађанина, него и целе државе. Одмах у првом деценију после постанка железница увидели су велики народни икономи и државници, да је та тврдња истинита, и у једно су предвидели, да ће поседници железница имати меродавна уплива на земље и њихову народну привреду. Данас после четир деценија, кад смо већ имали прилике да видимо скоро све врсте покушаја, кад су мишљења на најразноврснији начин остваривана, данас куд и камо већи и угледнији део народних привредника и државника о том је истом уверен и исповеда исте истине и иста начела.

Железнице дакле често заступају интересе, који стоје у опреци с државним интересима. Више је пута покушавано, да се држава законима и уговорима осигура од отог уплива прометних средстава, но то држави или није никако полазило за руком, или у врло малој мери и за врло кратко време. По предавачеву мишљењу ни не да се тај преврнут одношај у на пред тако уредити, да самосталност државе за сваки случај буде осигурана, докле год приватни људи хоће да пазар праве са железницама. Трговина и занати тако су агилни, потребе њихове од дана па дан тако променљиве, кад и кад тако навваљују да се задовоље и финансијским интересима прометних средстава тако се опиру, да их можеш само брзим и радикалним наредбама задовољити. Јединствена и добра народно-привредна политика пак може само онда имати места, ако се доведе у склад са јединственом и идентичном тарифном политиком. Ову последњу пак никад не може ни једна држава водити, докле год њене железнице буду у приватним рукама.

Предавач за тим разлаже, да би и Угарска требала да откупи и гарантоване и не гарантоване железнице у својој земљи, те доказује, да то не би било нити опасно, нити скопчано са новчаним жртвама, шта више, да би у погледу камате било пробитачно по државу. У том погледу наваља примера ради неке угарске железнице. Нужно је, вели, да Угарска откупи железнице и због тога, што је то један од главнијих услова за уређење угарских финансија.

Железнице, с којима је скопчан земаљски интерес. вели предавач, мора безусловно сама држава градити. То је белодана истина.

Предавач се за тим дотиче будапештанско-земунске железнице, али не ће о њој опширно да говори, јер је, вели, њена важност сваком јасна и очевидна. Разлаже за тим, које би пруге Угарска требала у свези с том железницом да сагради, те да тако попуни и доврши своју главну железничку мрежу у трговачком и стратегијском погледу. Те би пруге

ћаци прекрштених ногу, а госпођице седе између њих на савијеним капутима и сухој лози, која је врећама пикривена, па ручају. Неколико корака од ових стоји у земљи укопан бербањски стол, за којим остарина седи с парохом у прочељу. Домаћица служи ове, а младеж послужује мишина сестрица, да одмене Зорку, која је на Бранкову молбу села поред њега да с њима заједно руча.

То је било јело да те Бог сачува! Момци и девојке — младост и берба, па да се ту једе од глади! Донесе по неко јело на асуру па се и охлади докле које примети, да је већ и други чанак ту; али се зато више говори, шапуће и смеје него што се руча. Марко како је натакнуо комад меса на виљушку па се занео у разговор са својом суседкињом, није ни осетио како му је одостраг попин кер лепо скинуо залогај, па га и појео у место њега, да му заштеди жватање.

Тако је то у друштву, чиј је најстарији члан двадесет и три године!

— Ви сте госпођице заслужили да вам од наших срдаца подигнемо читаву пирамиду — рече Бранко Зорци, која га мољаше да јој успе чашу воде.

— Како?

За ту услугу што сте нам зготовили тако дивно јело.

— Е да, то би била сувише велика награда за мене — прихвати она — ал ви ми ту награду само за то обећавате, јер то не може да буде.

— За што не може да буде?

— Од живих срдаца пирамиду! ха, ха, ха. То није можно.

— А јел можно поклонити вам бар једно једино срце?

— Поклонити? — хм, незнам — прихвати Зорка враголасто смешећи се.

— А сад ја опет кажем да то није могуће.

— Како?

— Тако — настави Бранко — што се оно не може поклонити, што се нема.

Шта, ви немате срца? запита љупко смешећи се лепа куварка?

— Немам госпођице јер су ми га стопиле те ваше бајне црне очи. —

Или ватра код које окретасте ражањ — упадне му ова несташно у реч. —

Госпођице! немојте ми се ругати ако Бога знате! — мољаше ју Бранко намргођен, стиснувши јој руку, као да ће да је смрви.

Да је не бијаше срамота од друштва, Зорка би јаукнула од овог незграпног стиска, али отрпивши бол, стаде полако да извлачи руку из Бранкове руке па се замисли.

И Бранко је гледао суморно испред себе па би по кадкада узданyо из дубина.

(Наставиће се.)

биле: северо-источна пруга, железница будимско-ђурска, пруга северо-западна и свеза дунавско-дравске железнице са будапештанско-земунском.

Нови Сад 23. августа. За члана „Матице српске“ уписао се г. Даша Грујић из Сомбора и положио је целу пристојбу за чланство у износу од 50. фр. као што смо извештени, поменути је родољуб један од сиромашнијих трговаца наших, али је вазда међу првима кад се ваља заузети за народне ствари и жртвовати што на олтар просвете и напретка народног. Дај боже да се угледају на њега и наши имућнији Срби, па да приступањем у чланство матичино потпомогну и унапреде овај књижевни и просветни завод наш!

НОВИЈЕ.

— Из Берлина јављају П. Л. да ће се 23. ав. (4. септ.) у Фридрихсруе састати оба канцелара, Бизмарк и Хајмерле и да је тај састанак само консеквенција састанка царева у Ишлу. Фридрихрушка конференција већаће о положају према развитку источног питања, особито пак о положају Румунске према немачко-аустријској алијансији и о могућној акцији Аустро-Угарске при даљем развитку догађаја на балканском полуотоку.

— Док се 23. авг. састају у Фридрихсруе Хајмерле и Бизмарк, јавља преса, да ће се уНици Гамбета, Гледстон и Горчаков. У том је гласу ново само то, што ће и Гамбета учествовати у Ницанској конференцији, пошто се још пре поговарало о састанку Гледстона и Горчакова.

— Из Цариграда јављају, да је Абедин паша одсудно уверавао, да је Порта, као и до сад, готова да преда Улцињ и да је Риза-паша добио одмерену заповест, да све спреми, кад би предаји дошао рок.

— Из Скадра брзојављају, да се брђани католици, као год и Миридити изјавили, да неће на пут стати, кад се Улцињ Црној Гори предавао буде. У Мозури има 1000 а у Улцињу 500 Арнаута. Призренска војска арбанашке лиге вратиће се опет у Призрен патраг.

— Са Цетиња јављају, да је цела црногорска војска добила заповест, да се крене пут Подгорице и Бара, да би заузела оне крајеве, који су Црној Гори од велесила додељени. Влада црногорска чека само да поморска сила доспе до Улцина, те да приступи к раду. Црногорци су спремљени, да ће се Арнаути противити и држе, да је Риза-паша с Арнаутима у споразуму.

— Из Букурешта се потврђује глас, да је Румунска одустала од намере да у Софији држи свога конзула, као што су то неке велесиле захтевале.

Разне белешке.

(У Гор. Карловцу) убио се 16. августа један питомац тамошње кадетске школе. То је од кратког времена већ треће самоубиство питомаца истог завода.

(Министарска наредба у погледу легитимацијоних карата.) По што се више пута догађало, да угарски држављани с легитимацијоним картама, које важе само за путовање по унутрашњости земље, путују и у стране државе, те на основу истих од дотичних Аустро-угарских посланства и консулата извишту редовне путне листове, то је угарско министарство унутрашњих послова разаслало распис свим јуриздикцијама и позвало их, да упуте све оне, који увишту легитимацијоне карте, да с њима могу само по унутрашњости путовати, а ко се с истима нађе у туђој земљи, тамошње ће га власти као скиталицу веваном маршрутом вратити на траг.

Уредништву овог листа достављене су ове **нове књиге:**

— **Царић.** Мали календар са сликама за 1881. год. која има 365 дана. Уређује уредник „Орла“. Цена 20 новч. или 2 гр. чарш. Нови Сад. Издање штампарије А. Пајевића. 1881. На 16-ини 56 стр.

— **Насртање протосинђелово** одбија протопресвитер. Написао почетком године 1880. Ђорђе Николајевић. У Задру. Брзотиском Народнога Листа. 1880. Стр. 30 на 8-ини.

ПОЗИВ
у седницу књижевног одељења „Матице Српске“

Према уставу друштвеном позивају се сви чланови књижевног одељења „Матице српске“ да изволе доћи у седнице, које ће се држати 1. (13.) септембра о. г. и одмах други дан после свршене главне скупштине матичине.

Од књижевнога одбора „Матице српске“ у Новоме Саду 22. августа (3. септ.) 1880.

М. Димитријевић с. р.
подпредседник књижевног одељења „Матице српске“.

Курс бечке берзе 23. авг. (4. септ.)

5% металица	73.—
5% народног зајма	74.—
Аустријска златна рента	79.—
Угарска златна рента	110.85
Државни зајам од 1860.	131.—
Акције банчине	183.—
Кредитне акције	294.30
Лондон	117.—
Угарске разтеретнице	95.—
Темишварске разтеретнице	93.25
Ердељске разтерентиде	94.75
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.59
Наполеондори	9.36
Немачке марке	57 85

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У наклади књижаре Луке Јоцића и друга у Новоме Саду ушло је у штампу и за кратко ће време готово бити:

МАЂАРСКО ЈЕЗИКОСЛОВЉЕ
у практичним примерима

по наставном плану високог министарства од 29. јуна 1879. за српске основне школе удесио **Јован Илијић** управ. учитељ.

Предговор

и уједно примедбе за учитеље о употреби „мађарског језикословља у практичним примерима“.

Задаћа је народне школе гледе предавања матерњег језика, право разумевање, нужну сигурност и правилност у исказивању својих мисли како усмено тако и писмено постићи. Многи хоће ово да постигну само вежбањем у мишљењу и говору и читањем одабраних читапачких комада, — они хоће да створе само осећање за говор. Но овај начин лако одводи к површности, а успех је несигуран, баш као и све остало што је само на осећању основано. Хоће ли школа подпуно да одговори својој задаћи, онда мора пробудити свест за језик, она мора предавању језика дати сигурну основу, дакле граматичну основу. Но ипак се ово несме механизмом постизавати, у народној школи се морају развијати закони језика из целине; јер само у дослуху са целином оживљују поједини делови језика и тек се у целини језика, појављују особености његове.

Што у опште важи код предавања матерњег језика, налази примену у нашој срп. нар. школи и код предавања мађарског језика. И ту иде потпомагање осећања за језик упоред са рационалним развићем свести за језик.

И сам наставни план од високог министарства за предавање мађарског језика, означава баш овај пут, у ком се наређује, да се у свези са наочигледном наставом најпре учи мађарски говорити и писати, па тек после да се к томе из граматике придодаје.

У том је смислу ово дело као помоћна књига за ученике врло удесно.

Ово ће дело послужити код вежбања говора, писања, читања и граматике — дакле у васколиком мађарском градиву, код срп. нар. школа по прописаном наставном плану израдити има; а искључује из наших школа сваку до сад употребљивану помоћну књигу.

I. **Свеска.** (Друга година.)

У другом разреду почиње право предавање мађарског језика. Ученици овде морају предмете из околине мађарски именовати и у кратким мађарским реченицама описивати. Осим тога уче читати и писати и строго се настојавати мора, да дете све оно и писати зна што говори и чита.

Прва свеска почиње са читањем и писањем. Вежбањем малих писмена послужиће код учења, читања и писања, но тако су избирана да се неприметно њима у ономе вежбају, што ће им код великих писмена и вежбања у говору од користи бити.

За вежбање великих писмена, узете су само особене именице. Пре сваког вежбања уче се овде речи на памет да би дете прочитано и разумети могло, а разумевање знатно потпомаже и механично читање.

Код вежбања говора полазимо од реченице, и поносимо језичне појаве на очиглед. Градиво говора овде се оснива на знању матерњег језика, што су деца дотле већ научила. Реченице су удешене према обиму градива наочигледне наставе, да не би дете сувише са новим речма оптерећено било, а уједно и да се то све са вежбањем говора у свезу доведе. Задаће су таке, да дете код израде ових, увек мађарски говорити и писати мора, оне упућују на саморад и олакшавају посао особито учитељу, који ради са више разреда.

Читаначки комади садржавају у себи строго оно, што у овај разред код наочигледне наставе долази, а писани су простим и лаким реченицама.

II. **Свеска.** (Трећа година.)

Овде је излазна тачка за вежбање говора проширена реченица. Овде већ почиње синтакса. Задаће овде имају се као у опште код почетног учења усмено и писмено предузимати. И код ове свеске долази прво на памет учење.

Читаначки комади ове свеске садржавају лаке списе као основу за вежбање говора исто тако и мале песмице за на памет. Осим тога долазе овде већ и мале приповечице.

III. **Свеска.** (Четврта година.)

У овој свесци долазе осим просте проширене реченице од чести и сложене и то је овде излазна тачка за вежбање говора, коме се већ придружују писмени саставци, и то писма и описи на врло лак начин. Градиво описа ове свеске у век је градиво наочигледне наставе овог и пређашњих разреда, да би писмени састави уједно и понављање наученог бити могли.

Читаначки комади ове свеске састоје се из песама, басана, приповедака, описивања животиња, растиња и минерала, поуке из природословљ, слике из земљописа и повеснице. Ови су комади тако избирани, да могу служити као основа за вежбање говора дотичног разреда, и у толиком су броју, да се не могу сви израдити, већ је остављено избору разредног учитеља.

Осим тога свака свеска има свој речник.

„Мађарско језикословље“ пружа нам градиво, које се мора по најновијем наставном плану постићи. Ово ће дело и невештом учитељу (разуме се у мађ. језику, а већина их је таквих) добро доћи, јер ће сваки на чисто бити, колико и како ће у свом расреду из мађарског језика предавати.

Желети је да ово „мађарско језикословље“ нађе код свију учитеља ваљана одзива, јер ни једна до сад постојећа књига овој цељи намењена, није одговорила својој задаћи.

У Панчеву, јула 1880.

Јован Илијић,
управ. учитељ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ.

СРПСКИМ ВЕЛИКИМ ГИМНАЗИЈАМА
богословској школи и осталим средњим заводима нашим

сад кад школе почињу

препоручујемо гимназистама, реалцима и виших женских школа ученицама, све прописане школске књиге, које дајемо по оригиналној цени издавачкој — са

25 процената приде

у књигама нашег издања (по избору својевољном) која досад броје до 150 разних дела, и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића а сиромашнијим ученицима по исказу о томе — дајемо сваку школску књигу **са 10 процената** испод оригиналне цене (али без приде.)

Ову повољну пробитачност нашим младим купцима у стању смо дати за то, што нас дојакошњи књижарски рад на то омогућава.

Овом приликом нек је и то на знање КО ОД ДАНАС код нас купи или поручи

књига српских ил немачких

(туђег издања) има права да избере к суми новца за купљене књиге

за 20 процената приде

од књига нашега издања (по избору својевољном) која досад броје **до 150 разних дела** и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића.

СРПСКИМ ОСНОВНИМ ШКОЛАМА
(народним и комуналним)

препоручујемо: родитељима, учитељима, школским одборима и старатељима, највећи и потпун избор свих прописаних школских књига, — које дајемо такође по назначеној оригиналној цени са

25 процената приде

у књигама нашега издања (по избору својевољном) које досад броје **до 150** разних дела, и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића и дечије књиге и из наше „Библиотеке за мали свет“ и све друге.

Омогућени нашим дојакошњим радом књижарским, — чинимо за то, да би П. Т. учитељи школски одбори и старатељи, — где — **школске библиотеке основали**, а досад већ основане попуњавати могли, или коме је повољније, — дајемо школске ове књиге са **10 процената** попуста од оригиналне цене у опште, а на издања владе хрватске 5 процената.

Напослетку нек је и то на знање, да су нашим издањем и ове године

прописи са српским сликама

насловним изишли, и сваки рис је сортиран

са 32 разноврсне слике.

Цена је рису од 240 комада **само ф. 1·60.**

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М Поповићи.
У Новом Саду о Великој госпођи 1880.

ВЕЛИКИЈ ЗБОРНИКЪ, у коме се налази све што је прописано, да се недељом, о празницима христовим и богородичним, као и заповедним свецима на вечерњи, јутрењи и литурђији из октоиха, 12 минеја, тријода и пентикостара, преко целе године у цркви поје, и коме као књизи 30 табака највеће осмине великој досад цена 3 фор. беше, сад се код потписанога по 2 форинта а. вр. добити може. На овај начин сад ће млоги моћи до ове црквеној потреби намењене књиге мало лакше доћи. На 10 књига једна долази бадава; а књижарима уступам 20%, с тим додатком, да су они најмање 10 књига узети и за њих претплатити обвезани. — Ових књига има и тврдо и врло лепо у кожу и у платно увезаних; и овај увез у кожу (бечки посао) сад стоји са позлатом на леђима 1 ф. 20 н., а без позлате само 1 ф. а. вр., а у платно 80 нов а. в. Исто тако и

ВЕЛИКУ КАТАВАСИЈУ своју, која је с концем прошасте године прештампана и здраво умножена, и која пуних 15 табака највеће осмине има, сад дајем по 1 ф. а. вр. Између осталога у овој књизи налази се цело јутрење велике суботе с тога, што се опело христово по млогим нашим црквама поје на више места, а нема се задоста потребних на то књига; даље се налази и опело за одрасле као и за децу до 7 година; такође и све од мене исправљене духовне песме. Од правила црквеног или типика сваком црквеном певцу нужног има у овој књизи 38 страна; најпосле ту су и стране српски истумачене речи, које се у нашој цркви употребљују. Проценат стоји као напред. Знања ради бележи се овде, да се Сомбор у мађарском и немачком језику говори и пише Zombor.

Димитрије Поповић,
парох сомборски, као издавалац „Великог зборника“ и „Вел. катавасије.“

ОГЛАСИ.

Објава.

Од стране управног одбора тителске тиско-дунавске задруге овим се до општег знања ставља, да ће се под закуп издавати 4500 јутара ограђених ритских земаља, способних за репицу и житни усев, лежећих у I. II. и III. заливу које се од почетка чурушког хатара до ниже жабаљске скеле покрај Тисе простиру, у парцелама од 5—10 јутара путем јавне дражбе за готов новац на годину дана т. ј. до краја августа 1881. у сљедеће дане, почињући свагда у 8 сахата из јутра, као:

10. и 11. септембра 1880. у I. заливу под Чуругом 2000 јутара.

13. и 14. септембра 1880. у II. заливу више жабаљске скеле 1300 јутара.

15. и 16. септембра 1880. у III. заливу ниже жабаљске скеле 1200 јутара.

У Тителу 30. августа 1880.

У име управног одбора
Сава Станојев с. р.
председник.

2—3

ОГЛАС.

По овлашћењу суда вароши Београда од 9. Авг. тек год. Бр. 9371 продаваћемо сву покретност налазећу се у Сремским Карловцима — масе пок. Др. Максима Николића санитетског мајора из Београда, и то:

у петак 29. Августа род виноградски,
у суботу 30. августа разно покућанство,
у недељу 31. Августа вино (с бурадима), кога има 400 до 500 акова врло доброг квалитета.

У Београду 18. Августа 1880 г.

1—3 **Тутори масе.**

СТЕЧАЈ.

На место поднатароша у општини Ст. Врбашкој овим се стечај отвара са годишњом платом од 400 ф. а. вр.

Конкуренти нека своје молбенице по законском чл. XVIII од године 1871. — и у сумњу закључка окружног одбора од 17. децембра 1878. Бр. 755. оправе, и до 4. октобра 1880 (по рим. кал.) као дана избора ове општине да поднесу.

Конкуренти су дужни осим законитог мађарског још и српског и немачког језика у речи и у писму подпуно у власти имати.

У Ст. Врбасу 29. августа 1880.

МОКРИ ВИКТОР, бележник. — Ф. КРИШПЕНЦ, судац.

1—3

У Панчеву и околини, коме треба топчидерска камена сваке врсте, нека се обрати В. А. Пајовићу у Београду. 1—3

Мануфактурна трговина
САВЕ ТУБИЋА
у Шиду
потребује два млађа помоћника. 1—3

ОГЛАС.

Издајем под најам моју кућу под бројем 63. у Војки и то са 4 простране собе и затвореним са стаклом ходником, даље две шупе и врло пространа штала са черепом све покривено у најбољем реду, даље зиданим бунаром са добром пијаћом водом и добром заградом са баштом од 800 кв. фати и са виноградом од 1000 чокоти лозе са усађеним воћем. Кућа је за трговца или бољег мајстора. У истој кући био је бирцуз и дућан а кућа је и за продају и на увек ако би се купац десио. За увете може се упитати код доле подписаног било за најам или за продају увек.

Војка 10. августа 1880.

Сима Керечки
1—1 арендаш.

На знање.

Јављам пошт. публици која из Н. Сада у Каменицу и натраг шетње или каковог посла ради иде може се на мојој лађи „Каменици“ возити по цени сљедећој: I. место 15 нов. тамо или тамо и натраг 30 нов. II. место 8. н. или тамо и натраг 15. нов.

На даље јављам пошт. публици да се у мојој дрварској радњи у Н. Саду на Харишевом плацу код рибње пијаце може добити прави каменички тврди и добро сложени дрва по умереној цени те у једно молим пошт. публику, која би случајно невадовољно послужена била, да се писмом или лично на мене обрати, услед чега ћу ја мере употребити, да се пошт. публика како на лађи тако и у мојој дрварској радњи што солидније послужи.

У Каменици 3. септембра 1880.

Стеван Мирковић
1—1 властник лађе „Каменице“.

КАСЕ

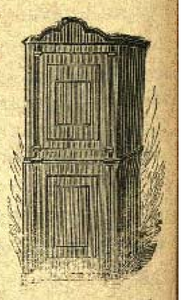

по најновијој американској системи, сигурне од ватре и похаре из фабрике

ФЕЛИКСА БЛАЖИЧЕКА
У БЕЧУ

у солидности и каквоћи израде не уступају ни једној до сада познатој фабрици, а у цени знатно јефтиније.

Наручбине прима и отправља г. Ђорђе Милићевић, трговац у Бечу, **Lazenhof**, код кога се могу мустре видити и цене сазнати. 1—

Новосађанима и потраживачима
из околине
препоручујемо ове године печених

ДОБРИХ ЦИГАЉА И ЦРЕПА

разне сорте и величине са наше цигљане и црепане у Новом Саду — на тако званом варошком салашу на темеринском друму.

Са купом цигљане и црепане Симе Марковића увећасмо нашу дојакошњу цигљарску радњу, — и удвострученом снагом радном, израђујемо најбољег квалитета, осим **обичне цигље**, још и ове по избор сорте:

за патос и калдрму (тротоар)
цигље квадратне □ веће и мање,
цигље шестоћошкасте веће и мање,
тротоар-цигље за калдрму, веће и мање,
клинкер-цигље,
а тако исто **велике цигље надстрешнице** (Giblesims-Ziegel)
и цигље за бунаре веће и мање.

Исто тако препоручујемо

сваке сорте црепа.

У Новом Саду, августа.

Браћа М. Поповићи.
3—3 код „црвене руже.“

Одговорни уредник Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.